Festivalul Salzburg 2005. SUB SEMNUL DESTINULUI

(Costin Popa – 25 august 2005)

Acesta ar putea fi genericul selecţiei de program a maestrului **Riccardo Muti** (foto) pentru concertul pe care l-a susţinut la pupitrul Corului Operei de Stat şi Filarmonicii din Viena în Festivalul de la Salzburg. Un traiect pe care celebrul dirijor l-a construit începând cu o lucrare mai puţin cunoscută, Corul morţilor de Goffredo Petrassi (1904-2003).

Compus între anii 1940-41, cu primă audiţie absolută în 1941, ineditul opus a fost inspirat de poemul macabru al lui Giacomo Leopardi **Dialogul lui Frederik Ruysch cu mumiile sale**, o conversaţie imaginară a unui medic – om de ştiinţă olandez (la conjunctura secolelor XVII-XVIII) cu corpurile pe care le îmbălsăma. Subiecte? Viaţa, moartea, ambele în mod egal apreciate ca fără de speranţă, cu alte cuvinte, schimbarea unui iad cu altul. Petrassi şi-a subintitulat lucrarea **Madrigal dramatic** şi a destinat-o unui cor de bărbaţi precum şi unei mini orchestre simfonice compuse din alămuri, contrabaşi şi percuţie, cărora li se alătură nu mai puţin de trei piane (Rainer Keuschnig, Herbert Rüdisser, Maria Prinz).

Riccardo Muti a trecut prin întunecatele conversaţii petrassiene cu o filosofie proprie, depărtată de orice lamento umbrit de resemnare. Îl simţi pe dirijor discutând ca un apologet al vieţii eterne, neîncovoiat de presimţiri funeste... un concept pe care aveam să-l regăsesc şi în tălmăcirea ce urma să o rezerve pentru celelalte opusuri din program. În **Coro di morti** s-a putut distinge chiar o subtilă notă ironică, la evidenţierea pasajelor de virtuozitate ale trompetelor şi ale coriştilor.

A urmat **Schicksalslied** op.54 de Johannes Brahms, **Cântecul destinului** pe un text de Friedrich Hölderlin din romanul său **Hyperion**. Într-o primă secţiune destinată introducerii în atmosferă, ca reflexie introspectivă asupra antichităţii – la care sursa textului face trimitere, minunatul cânt legato al corului Operei vieneze (dirijor Rupert Huber) induce o atmosferă de adâncă visare. O şi mai puternică opţiune a lui Riccardo Muti în faţa sorţii se face simţită imediat. Revine astfel celei de-a doua secţiuni, în care ansamblul academic de voci are rolul principal, să statueze cu forţă beethoveniană, cu contraste alternante şi suverane culminaţii, gândul oedipian al şefului de orchestră, ca o prefaţare a ultimei piese din program, **Simfonia a V-a în do minor**, op. 67 de Ludwig van Beethoven... **Simfonia destinului**.

Muti nu dă răgaz asistenţei şi, chiar dacă aplauzele cu care a fost întâmpinat nu se stinseseră, atacă bulversant celebrele acorduri. Tulburătoare viziune, răscolitor dramatism! Tumultul copleşeşte, Filarmonica din Viena se metamorfozează într-un uriaş clocot sonor (**Allegro con brio**) care nu se ostoieşte decât pentru a permite oboiului solist (ce fermecătoare calitate instrumentală!) să-şi expună **Adagio**-ul său, domol până la extrem, puternic evocator. Şi totul se reia cu aceeaşi alternanţă de la super-forţă la delicateţe, de care faimoasa orchestră este capabilă. Înlănţuirea partidelor apare cu aceeaşi omogenitate în partea a II-a (**Andante con moto**) în care violele şi violoncelele debutează cu legato unduitor. Există la "cordarii" din Wiener Philharmoniker şi un cânt pianissimo misterios, ca un murmur, care, iată, pregăteşte asaltul tăios al alămurilor din partea

a III-a, **Allegro**. Sunt sonuri ce se regăsesc şi în secvenţele premergătoare izbucnirii dezlănţuite a părţii finale, **Allegro**, care în viziunea lui Muti capătă o putere nemărginită de expresie. Tempo-ul este ameţitor, îndeosebi în paginile concluzive, **Presto**, într-un vârtej electrizant ce cuprinde totul. Nestăpânită furie... explozivă revoltă... un Oedipe doborând destinul.

Riccardo Muti, tensionat la maximum, decupează spaţiul cu fulgerătoarea-i gestică, neuitând să meargă cu minuţiozitate până la modelarea celor mai infime intervenţii instrumentale şi, totodată, să rămână elegant în atitudine.

Este evident că între maestrul italian şi Filarmonica vieneză s-a stabilit o relaţionare specială, fondată pe comuniune ideatică. Programul Petrassi – Brahms – Beethoven a dovedit-o odată în plus.

* Foto copyright Teatro alla Scala.